

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по
ПН 3.8 Икономика, докторска програма „Политическа икономия”

Рецензент: проф. д-р Пенка Димитрова Шишманова, СА „Д. А. Ценов” -
Свищов, катедра „Обща теория на икономиката”, научна специалност
„Политическа икономия”

Автор на дисертационния труд: Кристиян Цветанов Корелов, докторант
към катедра „Обща теория на икономиката” при СА „Д. А. Ценов” -
Свищов

Тема на дисертационния труд: „ФИРМЕНАТА СТРАТЕГИЯ –
ПРЕДПОСТАВКА ЗА ПОВИШАВАНЕ НА
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ФИРМАТА”

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд „Фирмената стратегия – предпоставка за повишаване на конкурентоспособността на фирмата” е в обем от 210 страници и съдържа въведение, изложение в три глави, заключение, използвана литература. Списъкът с използваните източници включва 155 заглавия, в т.ч. 31 на кирилица и 117 на латиница, както и 7 интернет източника, което показва добро познаване на литературата по разглеждания проблем. В основния текст са включени 8 таблици и 29 фигури, чрез които се осигурява подходяща визуализация на анализирания процес. Към дисертационния труд има 7 приложения в обем от 27 страници, в които са представени основни теоретични постановки по темата, информация за съдържанието на анкетната карта, наименованията на фирмите, участвали в

проучването, използваните първични данни и други документи, свързани с него.

Обект на дисертационното изследване е фирмената стратегия, а **предметът** са ролята и значението на процеса на изграждане и прилагане на фирмената стратегия като предпоставка за повишаването на конкурентоспособността на фирмите от отрасъл „Производство на млечни продукти“ („ПМП“).

В съдържателно отношение разработката включва:

Въвеждаща част. Тя съдържа необходимите структурни елементи, които представят авторовата идея и конкретните пътища за нейната реализация. Обоснована е избраната проблематика за ролята на фирмената стратегия като фактор за нарастването на конкурентоспособността, представени са актуалността и значимостта на настоящото изследване, изяснена е използваната методология, подробно са изложени ограниченията в изследователския процес, информационното осигуряване и т.н. Коректно са посочени авторите, работили в разглежданата научна област, и техните постижения, на чиято основа е разработен дисертационният труд.

В първа глава авторът представя основните теоретични концепции за конкуренцията, които се явяват отправна точка в по-нататъшния анализ на конкурентните предимства, конкурентното поведение и конкурентоспособността на фирмата. Те зависят от правилно формираните и приложени фирмени стратегии. В тази връзка в главата са разгледани и основните теоретични постановки относно фирмените стратегии и тяхното значение за подобряване на фирмената конкурентоспособност.

Във втора глава са представени методическите решения за изследване на приложението на фирмената стратегия в управлението на фирмената конкурентоспособност. За целта са проучени и систематизирани основните подходи в това отношение. Чрез селекция на най-подходящите от тях, авторът извежда методическите алтернативи за изследване на фирмените стратегии в отрасъл „Производство на млечни продукти“. Това дава възможност в края на главата да се очертае методическата рамка за анализ на фирмените стратегии на фирмите от отрасъла.

В трета глава разгледаните теоретични постановки конкретно се прилагат за млекопреработвателната промишленост в нашата страна. Най-напред се представят състоянието и особеностите на българския пазар за мляко и млечни продукти, след което се извършва апробация на методическия инструментариум за изследване на стратегиите на фирмите от отрасъла. Предвид реалното състояние на отрасъл „ПМП“ и на базата на

резултатите от апробираната методика, авторът формулира основни насоки и препоръки за усъвършенстване на фирмените стратегии с цел повишаване конкурентоспособността на млекопреработвателните фирми у нас.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Актуалността на настоящия дисертационен труд е добре аргументирана. Тя се определя от необходимостта фирмите непрекъснато да се адаптират към променящите се условия, налагани от една страна, от протичащите глобализационни и интеграционни процеси, динамиката на бизнес средата, а от друга, от нарастващите потребности на хората, продуктово разнообразие, новите начини за дистрибуция и пр. За целта дисертантът правилно посочва, че фирмените мениджъри са изправени пред предизвикателството перманентно да анализират измененията във външната среда и предвид възможностите на вътрешните ресурси да изготвят и следват фирмена стратегия, която да осигури висока конкурентоспособност на фирмите. Опитът на автора да разработи основни методологически и методически проблеми относно прилагането на научни подходи за изследване на изграждането и прилагането на фирмената стратегия с цел повишаване на конкурентоспособността на фирмите от отрасъл „ПМП“ определят разработката като актуална и практически значима.

Посочените по-горе *обект и предмет* на изследването са подходящо формулирани и представят насоката, в която авторът прави своето проучване, анализира установените факти и проверява първоначалните си хипотези.

Правилно очертаните обект и предмет пряко кореспондират с избраната *изследователската цел*, а именно да се изследват и систематизират теоретичните, методологичните и практическите въпроси на фирмената стратегия като предпоставка за повишаването на фирмената конкурентоспособност, което намира израз в разработване на подходящ инструментариум и неговото конкретно приложение във фирмите от отрасъл „ПМП“.

За постигането на поставената цел авторът сполучливо е набелязал четири основни *задачи* – изграждане на теоретичния фундамент на изследването, като се открият, дефинират и систематизират теоретичните концепции, разкриващи същността на конкуренцията, конкурентното поведение, конкурентните предимства, фирмена конкурентоспособност и фирмена стратегия; разкриване на методически решения за изследване на

приложението на стратегическия мениджмънт в управлението на фирмената конкурентоспособност; разработване и апробиране на методика и метрична система за оценка и анализ на стратегиите на фирмите от отрасъл „Производство на млечни продукти“; използване на резултатите от направения анализ като база за цялостни изводи и обобщения, както и да се дадат насоки и препоръки за изграждане и прилагане на успешни фирмени стратегии с цел повишаване на фирмената конкурентоспособност.

Решаването на посочените задачи допринася за убедителното доказване на основната *дисертационна теза - процесът на изграждане и прилагане на фирмената стратегия е важна предпоставка за повишаване на конкурентоспособността на фирмата в съвременната динамично променяща се бизнес среда*. За това допринасят изведените и потвърдени в хода на изследването три работни хипотези.

За реализацията на дисертационния труд авторът компетентно е използвал комплекс от научноизследователски *методи и подходи* като: метод на информационното осигуряване; метод на анализа на ограничителни условия; метод на провеждане на анкетно проучване; методът на обработка и анализ на данни. Приложени са и множество логико-теоретични методи: сравнение; изследване на историческото развитие; аналогия; индукция и дедукция; диалектиката и др. Всички те са релевантни на изследването и допринасят за решаване на поставените задачи, постигане на основната цел и доказване на дисертационната теза. Използваният методически апарат успешно се съчетава с подходящи *таблицы и фигури*, чрез които се визуализират разглежданите процеси и се обогатява анализът.

Авторът подробно е изследвал *степенята на разработеност* на проблема за взаимовръзката между теорията за фирмената стратегия и проблемите на фирмената конкурентоспособност. Базирайки се на разработките и споделените идеи на наши и чуждестранни автори в тази научна област, той е представил собствени виждания относно важни теоретични и практически аспекти на проблема, някои от които са апробирани в посочения конкретен подотрасъл на националното стопанство. Това придава индивидуалност и оригиналност на дисертационния труд. *Коректно са използвани и цитирани литературните източници*, демонстрирано е добро владение на терминологията по темата, показани са *добър научен стил и език* на изложението.

Разработката е в *достатъчен обем, правилно структурирана* и сравнително *добре балансирана*, което способства за последователното

разгръщане на проблема и аргументирането на основната теза. Изложението се отличава с *логическа последователност и обвързаност на отделните части*.

Авторефератът е в необходимия обем и отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд. В синтезиран вид представя основните постановки по темата, проведеното анкетно проучване, постигнатите резултати и направените изводи. Съдържа информация за основните автори приноси и списък с публикациите по темата на дисертацията – 2 статии и 2 доклада.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В рецензирания дисертационен труд могат да се открият следните резултати с приносен характер:

1. Разработката е посветена на актуален икономически проблем със значими ефекти на микро ниво, касаещи повишаването на фирмената конкурентоспособност;
2. В теоретичен аспект предложените авторски дефиниции, становища и систематизации допринасят за допълването и усъвършенстването на съществуващото научно знание относно конкуренцията, конкурентоспособността и фирмената стратегия;
3. Метрифицирано е изследването на ролята и значението на изграждането и реализирането на фирмените стратегии като предпоставка за повишаване на фирмената конкурентоспособност, след което, в приложен аспект, методическият инструментариум е апробиран във фирмите от отрасъл „Производство на млечни продукти“;
4. На базата на направените теоретични изследвания по проблема и тяхната практическа интерпретация са систематизирани насоки (на различни нива) и конкретни препоръки за усъвършенстване на фирмените стратегии с цел повишаване конкурентоспособността на фирмите от млекопреработвателната промишленост у нас.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

1. Дефинирането и теоретичното разглеждане на понятието „стратегия“, което е централен проблем в дисертацията, идва относително късно в цялостната логика на изложението;
2. Какво е мнението на автора относно ефектите от наложените от ЕС стандарти за качество към продуктите на отрасъл „ПМП“, как

фирменият мениджмънт се справя с това предизвикателство предвид традициите на страната в млекопреработвателната промишленост и какви по-конкретни мерки и дейности трябва да присъстват във фирмените стратегии в тази насока?

3. Препоръката ми към автора е да намери подходящ начин да предложи изследването си (най-вече приложната му част) на Асоциацията на млекопреработвателите в България и при възможност резултатите от дисертационния труд в синтезиран вид да бъдат публикувани на сайта на Асоциацията или в специализираното им печатно/електронно издание.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Задълбоченото изследване на проблема в теоретичен и приложен аспект, направените изчерпателни анализи на редица категории в областта на конкуренцията и фирмените стратегии, разработените методика и метрична система, проведеното собствено анкетно проучване сред водещи фирми от отрасъл „ПМП“ и генерираните насоки и конкретни препоръки за подобряване приложението на фирмените стратегии с оглед повишаване конкурентоспособността на фирмите представят едно логически издържано и завършено изследване, което обогатява научното знание в тази област. Чрез него авторът се представя като сериозен изследовател и демонстрира качества за по-нататъшно научно развитие и кариера.

В заключение смятам, че дисертационният труд „Фирмената стратегия – предпоставка за повишаване на конкурентоспособността на фирмата” притежава необходимите теоретични и практически достойнства, което ми дава основание категорично да заявя *положителната си оценка* и да препоръчам на уважаемото Научно жури да присъди на докторант Кристиян Корелов образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Политическа икономия”.

10.01.2019 г.

Изготвил рецензията.....

/проф. д-р П. Шишманова/